

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

3. De Actore & Accusatore.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

potest esse iudex in causa Ecclesiastica: Quod quod
iudex à parte requisitus. Si dubitetur an iudicandi
potestatem habeat, id ipsum ante omnia decernere
possit. Nam *pratoris est astimare an sua sit iurisdi-*
ctio.

- 12 Otto dubio, num causa ad hoc forum pertinet,
id potest iudex agnoscere & potest causæ principalis
processum adori nam alioquin V.C. Episcopus iudi-
fiens sibi non foret ad gubernandam diocesi in
orta controuersia circa fundamentum suæ iurisdi-
ctionis, illam dirimere non posset.

NB. Si iudex à parte contendente tanquam iudi-
spectus recusetur iustitiæ huius recusationis cognos-
cere non potest, sed causa super sedenda erit. Nam
exceptio suspensionis (nisi nota iudice friuola sit) sicut la-
dicem in habilem reddit, quominus cognoscere
possit super principali ita & multò magis super inci-
dente; cum per talem exceptionem ad indignatio-
nem prouocetur.

NB. Illud nemo in propria causa iudex esse debet, in-
tellegitur ne directè id fiat in propriam utilitatem
sententiam ferendo.

C A P. III.

De Actore & Accusatore.

- 1 **Q**uia in ciuilibus actor, in criminalibus accusator
dici solet, Quod ad Actorem attinet; cum
iudex officium suum ei non imperiatur nisi implo-
ratus; ideo si Actor aduersarium ad certum tempus
citari faciens, plerum tempore constituto non com-
pareat, instare potest Reus præsens, ut iudex causam
cognitâ illum ad expensas condemnet, quas Reus etiam
tunc

factis in comparando facere debuit. Et videtur id etiam locum habere in Accusatore, quin & in Reo si peremptoriè citatus contumaciter non appareat, quod ad expensas Actori condemnari debeat. Neque ad alteram citationem devenire oportet, nisi contumax sufficienter careat in iudicio sisti. Denique si Reus ad trinam & peremptoriam citationem nec per se, nec per procuratorem compareat, nulla legitima causa impeditus per iudicem missio fieri potest in bona eius, alioquin excommunicatio inferri. Sin vero Actor contumaciter non compareat Reo præsente testas recipi, & ad definitivam sententiam procedi posse, etiam lite nondum contestata. Nam actoris contumacia in tolerabilior est, quam Rei.

Citatio Rei, per quam Reo præsenti copia datur se defendendi, est necessarium fundamentum omnis Iudicij, nisi notorium sit Reo nullam defensionem competere posse, tunc enim statim ad condemnatoriam sententiam procedendum.

NB. Libellus Actoris syllogismum Iuridicum continere debet Reo per iudicem offerendus, cuius syllogismi propositio sit principium iuris; assumptio verò facti speciem; conclusio petitionem contineat. V. C. Emptor rei obligatus est ad soluendum precium, tradita ipsi merce: Titius à me equum, quem eidem tradidi. Ergo peto, ut Titius mihi precium equi soluat. In quo Actor probare debet assumptum; quia affirmanti incumbit probatio; sin vero Reus contra Actorem excipiat tunc onus probandi in Reum rejicitur. Quia, sicut Actor intentionem suam, ita Reus exceptionem probare debet.

Litis contestatio (quæ fit per petitionem Acto-
ris

ris, in iudicio & Accusatori responsionem amodo
 configendi, unde apparet, idcirco appellari
 litis concertationem, quod Actorius sibi effere-
 stetur. Aduersarius autem contrarium esse ardeat,
 in extraordinario iudicio autem litis concerta-
 tio non requiritur) est fundamentum iudicij ordi-
 narij.

NB. Ex schedula libello infamationis publico
 aut priuato loco affixa iudici non est procedendum,
 nisi crimen sit perniciosum in futurum aut si publico
 infamia criminis antecessit.

- 4 Accusatori onus probandi incumbit non denun-
 ciatori: Alioquin pœna talionis scilicet tali, qui-
 lem alteri per calumniam inferre tenderat, plecten-
 dus, hodie tamen sola pœna arbitraria est in
 vsu.
- 5 Inter denunciationem charitatiuam & iudicia-
 lem hoc discrimen est, quod finis charitatiuæ de-
 nunciationis sit emendatio fratris; sed finis iudi-
 cialis denunciationis est vt satis fiat communitati la-
 sœ: Et in denunciatione charitatiua non debet in-
 scribere nomen suum, sed in iudiciali debet, &
 postea vocatus coram Iudice comparere, ad pu-
 blicam testimonij depositionem Reique conuictio-
 nem.
- 6 De crimine pernicioso si alia ratione impediti
 non potest accusare vel denunciare, & quisque obli-
 gatus est. De crimine autem non pernicioso in futu-
 rum, nemo accusare tenetur.
- 7 Iudex ad se delatam accusationem ordinariam
 admittere cogitur, quia ad Iudicis officium pertinet,
 vt iustitiam administret partibus postulantibus seu
 proprijs seu publicis boni causa: Excipe: Nisi bonum
 publi-

publicum postulet, ut à iudiciario processu & condemnatione absteatur, puta quia Reus Reipubl. valde utilis est, vel si ex accusatione, aut condemnatione grauis tumultus populi timeatur.

C A P. IV.

De Probationibus.

Post litis contestationem & iuramentum Calumniae, si id exactum fuerit, ad probationes devenitur, quæ in causa civili variæ sunt, videlicet per Testes, per Instrumenta aut libros antiquos, per famam, indicia.

Instrumentorum duplex genus est: Publicum (à 2 Notario confectum item protocollum Notarij, si non agatur de rebus magni momenti, & libri censuales) aliud instrumentum priuatum, quod à priuato nulla publica autoritate confectum est, cuius ea conditio est, ut si sola sit, ac Testium subscriptione non munita contra auctorem suum probet, æquum tamen est, ut rationibus mercatorum saltem in minoribus debitis fides habenda sit: Quia alioquin officium ipsis à publico Magistratu creditum, tacito mandato, ut eo dicam rationum conficiant, eis damnosum foret.

Duo testes ad plenam probationem ordinariè requiruntur & sufficiunt, iuxta Christi Matth. 18. *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* Ratio: quia plerumque periculum subest, ne vnus homo peruer- ti possit, sed non tam facile duo peruertuntur, saltem ut per omnia conformiter loquantur: Dan. 3.

NB. Laicorum testimonium contra Clericum in

T t 3 crimi-